

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

פר' תזו"מ תשפ"א | גליון מס' 235

הדברים נמסרו ביום ו' עש"ק פר' שמיני, כ"ז ניסן תשפ"א

נישואין בימי העומר

מהו המקור והטעם למנהגי אבלות בימי ספירת העומר? | באלו ימים מימי הספירה נוהגים האבלות? | מה הדין כאשר ל"ג בעומר חל ביום שישי, ערב שבת? | איזו קולא מיוחדת, בהוראת שעה, בשנה זו לקביעת מועד נישואין, אחרי שנת מגפת הקורונה? | כיצד נוהגים בענין שמיעת שירים וניגונים בכלי שיר?

בשם רבינו זרחיה הלוי בעל המאור: מצאתי כתוב בספר קדמון הבא מספרד, שכולם מתו מפסח ועד פרוס עצרת, ומאי פורסא - פלגא, כמבואר בגמרא (בכורות נח ע"א), וזהו יום ל"ג לעומר. וכן כתב רבי דוד אבודרהם (דף סו ע"ב), וכ"כ המאירי (יבמות סב ע"ב) שקבלה ביד הגאונים שביום ל"ג לעומר פסקה המיתה, ומתוך כך נוהגים שלא לישא אשה מפסח עד אותו זמן. וכן בספר צדה לדרך (דף ק"ז ע"ב).

מנהג בני אשכנז וספרד

וכן כתב הטור (או"ח סי' תצג) שנוהגים בכל המקומות שלא לישא אשה בין פסח לעצרת, ויש מקומות שנהגו שלא להסתפר עד ל"ג לעומר. וכתב מרן הבית יוסף בשם מהר"י בן שועיב, שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד פרוס עצרת, והיינו ט"ו יום קודם עצרת, וכשתסיר חמשה עשר יום מארבעים ותשעה יום של ימי הספירה, נשארו ל"ד יום, והם ל"ג ימים שלמים שאין נושאים ואין מסתפרים בהם עד יום ל"ד בבוקר, שמקצת היום ככולו. וכן כתב בשו"ת התשב"ץ (ח"א סי' קעח), שכל יום ל"ג בעומר אסור בנישואין ובתספורת, ומקצת יום ל"ד ככולו. וכך פסק מרן בשולחן ערוך (סי' תצג ס"א).

ובני אשכנז נוהגים כמו שכתב רבינו הרמ"א (שם) להתיר לעשות נישואין בל"ג בעומר, והמיקל גם בליל ל"ג לעומר יש לו על מה שיסמוך. ואף שבכמה מקומות נהגו כן גם הספרדים שאין מתירים לערוך נישואין אחרי ל"ד בעומר, מכל מקום המנהג אצל הספרדים בארץ ישראל ובחול אינו כן, ומותרים בנישואין החל מל"ד לעומר והלאה, כדעת מרן שקיבלנו הוראותיו.

קביעת מועד הנישואין

ולכן יש להורות לכל רושמי נישואין של הרבנות בארץ ישראל שאם באים לפניהם ספרדים ועדות המזרח להרשם לנישואין, ויבקשו לערוך נישואין בל"ג לעומר, יעירו תשומת לבם שאין מנהג הספרדים כן, אלא מנהגם כמו שכתב מרן הבית יוסף (סי' שצג) בשם הרשב"ץ, שאין לערוך נישואין לפני ל"ד לעומר, כדין תספורת שאין להתיר התספורת אלא ביום ל"ד בבוקר, מדין מקצת היום ככולו. אמנם בשעת הדחק, כמו בשנה זו שהיתה מגיפה, ורבים התעכבו, יש להקל לערוך הנישואין בא' אייר, וכן בליל שישי ליל ל"ג בעומר - י"ח באייר,

שאלה: כידוע, בימי העומר אין עורכים נישואין, ואין מסתפרים ושאר מנהגי אבלות. בעקבות מגפת הקורונה שהיתה בשנה האחרונה, רבים התעכבו בעריכת נישואין, האם בשנה זו ישנה אפשרות להתיר נישואין בא' באייר וכן בל"ג בעומר?

מקור וטעם מנהגי האבלות

תשובה: מקור המנהג בכל תפוצות ישראל להמנע מלהנשא בימי ספירת העומר, מבואר בתשובות הגאונים (שערי תשובה סימן רע"ח) בשם רבינו האי גאון, שלא משום איסור הוא, אלא משום מנהג אבלות, מפני שבאותו פרק זמן מתו באסכרה עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, ונשאר העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, והם רבי מאיר ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר. והם הם שהעמידו את התורה מאותו הדור והלאה, כמבואר בגמרא (יבמות סב ע"ב).

ונתאר לעצמינו כי התורה שיש לנו כיום זה מאותם חמשה תלמידים, ואילו היו עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא נשארים, כמה תורה היתה בעם ישראל. ולכן גם היום, אחרי הרבה שנים, בכל שנה ושנה, מחג הפסח ועד ל"ג בעומר נוהגים מנהגי אבלות, שנמנעים משמחה בשמיעת כלי שיר, אלא אם כן בסעודת מצוה, ברית-מילה, פדיון-הבן, בר-מצוה, סיום מסכת וכיו"ב, הא לאו הכי נמנעים. וכן אין מסתפרים ואין עורכים נישואין.

יום פסיקת פטירתם

אך היות ופסקו למות מפרוס עצרת, כלומר, חצי חודש, דהיינו חמשה עשר יום קודם חג השבועות, שהוא ל"ד לעומר, מותרים לערוך נישואין, להסתפר ולשמוע כלי שיר, מל"ד בעומר ואילך. מלבד שמיעת כלי שיר שמקילים כבר מליל ל"ג בעומר, הילולת רבי שמעון בר יוחאי. וכן המנהג בירושלים אצל כל הספרדים ועדות המזרח, שעורכים נישואים רק מליל ל"ד לעומר.

וכדברי רב האי גאון כתבו גם רבינו יצחק אבן גיאת בספר מאה שערים (ח"ב עמ' קט), רבינו ירוחם (חלק חוה, נתיב כב ח"ב קפ"ו ע"ד), ספר פרדס הגדול (סי' קמז), ספר האורה (סי' צב), ארחות חיים (ח"ב עמ' סב). וכן בספר צרור החיים - לרבינו חיים בר שמואל, תלמיד הרשב"א (עמ' קעז). ורבינו אברהם בן נתן הירחי בספר המנהיג (עמ' צב ע"א) סיים

אף שבשאר השנים בני ספרד אינם נוהגים לקיים חופות וחתונות בליל ל"ג בעומר אלא רק בליל ל"ד בעומר, אחר צאת הכוכבים.

הפוסקים שהתירו נישואין בכל ימי העומר

ובלאו הכי יש כמה פוסקים שלא הסכימו למנהג שלא לערוך נישואין, כפי שהביא מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תצג סק"י) בשם הרב טור ברקת ומהר"ש שער אריה (בחי' דשו"ת כ"י) ומהר"ר ישראל שלמה לינגו (בכת"י) שדחו בשתי ידיים מנהג זה שלא לישא בימי העומר, וכתבו שהוא מנהג חדש לא שערוהו רז"ל, וכי לפי הדין ודרך האמת אין לו מקום. אמנם מרן החיד"א כתב שיש להשיב על כל דבריהם, וגם לפי האמת נראה דיש בו טעם. וכבר הזכרנו דברי הגאונים והראשונים שכתבו שמאותה שעה שנפטר תלמידי רבי עקיבא, נהגו שלא לערוך נישואין בימים אלו. ולכן בכל שנה ושנה בוודאי שאין לפרוץ גדר במנהג שיסודתו בהררי קודש, בדברי הראשונים, ובכל השנים עושים החופה רק ממוצאי ל"ג בעומר, ליל ל"ד, אחר צאת הכוכבים. ברם, בשנה זו, כיון שהיתה המגיפה, נוכל לסמוך על הגדולים הנ"ל ולהקל, אך לא בכל ימי העומר, אלא בליל ראש-חודש אייר וכן בליל ל"ג בעומר. וכל זה במי שעדיין לא קיים מצוות פו"ר, וטרם נולדו לו בן ובת.

תספורת ביום שישי ל"ג בעומר

בשנה זו מקילים להסתפר לכבוד שבת ביום שישי, ל"ג בעומר, ולא להמתין ליום ראשון ל"ה בעומר. ואם כן, נחשב הדבר כאילו כבר נסתלקה האבלות, ואין אבלות לחצאין, שרק תספורת תהיה מותר ואילו נישואין אסור?! ולכן גם בנישואין מקילים. ובלאו הכי כתב שו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרפז) שאם לא קיים החתן מצוות פו"ר מותר לו לעשות הנישואין אפילו בתוך ימי הספירה. וכן כתב הגאון רבי מנחם די לונזאנו בספר שתי ידות, וכן הסכים הפרי חדש - רבה של ירושלים, גדול הדור לפני כשלש מאות שנה, והעיד שכן היה המנהג בירושלים. וכן כתב הגאון רבי עזרא מלכי בספר מלכי בקדש וכן דעת הגאון בעל ישועות יעקב, וכן כתב הגאון רבי יחיא צאלח בשו"ת פעולת צדיק (ח"ב סי' קיא).

הפוסקים שהתירו נישואין בל"ג בעומר

ואף שכיום נתפשט המנהג להחמיר שאפילו מי שלא קיים מצוות פו"ר אין מתירים לו לעשות נישואין בתוך ימי הספירה, וכדעת הבית חדש, וכמו שהעידו על המנהג בזה הראשון לציון רבי מיוחס בכ"ר שמואל זצ"ל בספר פרי האדמה (ח"ד דף כב ע"ד) ומרן החיד"א בספר מחזיק ברכה (סי' תצג סק"א), מכל מקום נראה שבשנה שחל ל"ג בעומר בערב שבת, בצירוף הטעם שאין אבלות לחצאין, יש להתיר לערוך נישואין בליל ל"ג, אף לבני ספרד, הואיל ופוסקים רבים ועצומים מגדולי הרבנים הספרדים התירו לערוך נישואין בל"ג בעומר, וכמו שכתב מרן החב"ב בשיירי כנסת הגדולה (סי' תצג סק"ג) שבקושטא ובכל המקומות האלה אף על פי שאין מסתפרים בל"ג בעומר, מכל מקום נושאים נשים. וכן כתב המהריק"ש בהגהותיו (סי' תצג) ובספר נהר מצרים (דף ל"ג ע"א).

ומבואר בשולחן ערוך הרב הגאון רבי זלמן (סי' תצג סק"ה) שלפי מנהגינו שאין אומרים תחנון בערב ל"ג בעומר, מותר לישא אשה גם

בליל ל"ג בעומר. ואם כי בכל שנה אין אנו נוהגים כך, אלא החל מל"ד בעומר, אך בשנה זו שחל ל"ג בעומר בערב שבת, יש להקל לעשות הנישואין בליל ל"ג בעומר. וכן הורה הלכה למעשה הגאון רבי יהודה אסאד בשו"ת יהודה יעלה (באה"ע סי' לח ולט) שכאשר חל ל"ג בעומר בערב שבת, מותר לעשות הנישואין בליל ל"ג בעומר, שממה שהתירו המהרי"ל והרמ"א להסתפר בליל ל"ג בעומר, יש ללמוד במכל שכן לענין נישואי אשה שמצוה להקדים. ושכן יש לומר בדעת מרן המחבר. ומכל שכן לפי מנהגינו שאין אומרים תחנון במנחה שמחזיקים הלילה ליום-טוב, בוודאי מותר להסתפר בלילה, וכל שכן שמותר לעשות נישואין בליל ל"ג.

שמיעת שירים ונגונים

גם הנוהגים להקל בכל ימות השנה לשמוע שירי קודש המלווים בכלי נגינה, נכון שיחמירו בימי הספירה שלא לשמוע בהם שירים המלווים עם כלי נגינה, או שמיעת כלי שיר מטייפ. ובליל ל"ג בעומר ולמחרתו נוהגים להקל לשמוע שירים מכלי נגינה, וכל-שכן מטייפ, לכבוד ההילולא של התנא רשב"י. ומכל מקום שירה בפה כשהיא דרך הודאה להשי"ת, בלי כלי נגינה, מותרת אף בימים אלה, ומכל-שכן שמותר להשמיע נעימה בתפילה, 'נשמת כל חי' וכיו"ב, או בשעה שעוסק בתורה, וכל שכן בשבתות שבתוך ימי הספירה, אין להחמיר בזה כלל.

Yitzhak Yosef
The Rishon LeZion Chief Rabbi of Israel

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל

בס"ד, ר' ניסן חשפ"א
4-6-937/8 ז"א

לכבוד
הרבנים החשובים רושמי הנישואין במעצמות התיחה, ובכל אחר ואחר,
שלום וישע רב,

בהיות שעברנו ימים טורפים, שבהם כל העולם היה נתון בצרה, מפני תנאי שהלך והתפשט בכל רחבי תבל, והעם הישראלי ציון יחד עם כל העם היהודי היו במסגר, אין יוצא ואין בא, ובכלל זה זוגות רבים שביקשו להינשא כרוכ עם כבוד ופאר, מאז החילת המגפה נמנע מהם לעשות כן, ודחו את חתונתם שוב ושוב, ותרדות להשי"ת נפתחים את אט אולמות השמחה ומאפשרים חופות על פי נוהלי משרד הבריאות.

על כן בשעת דחק גדולה כזו יש להסתמך על עיקר הדין ולהתחשב בזה בתור "הודאת שעה" להתיר ולרשות לנישואין בחופה וקדושתן גם לספרדים, באופן שהחתן עדיין לא קיים פריה ורביה, לעשות הנישואין בראש חודש אייר, לשנה זו בלבד, ולצדף דעת המתירים בזה, וכמבואר בספר ילקוט יוסף הלכות ספירת העומר (סי' תצ"ג סעיף ד') ובשו"ת יביע אומר חלק ה' (אריה טימן ליה) ע"ש בכל נימוקי ההלכה.

ואם יש צורך גדול לקיים החופה בשאר ימי הספירה יש לקבל רשות מהרבנות המקומית כהוראת שעה לפי שיקול דעתו של המרא דאתרא, בהתחשב עם המצב של המגפה.

וכן יש להקל לערוך חייק בליל שישי ל"ג בעומר ליל י"ח אייר, גם לספרדים.

ובכ"ז באופן שהרב בא למנוע מכשולות שיחיו בהיתר ולא באיסור, לא יכשלו ח"ו בכל מיני איסורין.
והוא הוראת שעה לשנה זו בלבד.

בברכת התורה,
יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

